

Oslostudiet

Analyse av markedet for kontorbygg

i Oslo, Asker og Bærum

Utført av Eiendomsspar AS

Primo 2000

1999: ØKNING I AREALLEDIGHETEN, SÆRLIG I YTRE SONER

Eiendomsspars årlige gjennomgang av markedet for kontorlokaler i Oslo, Asker og Bærum viser at i overkant av 369.000 m² står ledig, hvilket utgjør en økning på 12 % eller 39.000 m² fra ifjor. Dette gir en ledighet på nær 5 % av den totale massen av kontorbygg. Ledigheten viser stor økning i ytre regioner, mens den er tilnærmet konstant i områdene nærmest sentrum.

Antall prosjekter som blir ferdigstilt i år 2000 vil være på samme nivå som i 1999, ca. 240.000 m². Som følge av noe økt sysselsetting, forventes etterspørselen i år 2000 å øke marginalt sammenlignet med 1999. Arealledigheten forventes således ikke å øke i år 2000. Fra år 2001 og utover forventes imidlertid ferdigstillelsen å øke ytterligere, hvilket innebærer sannsynlighet for økt ledighet.

Grundig studie

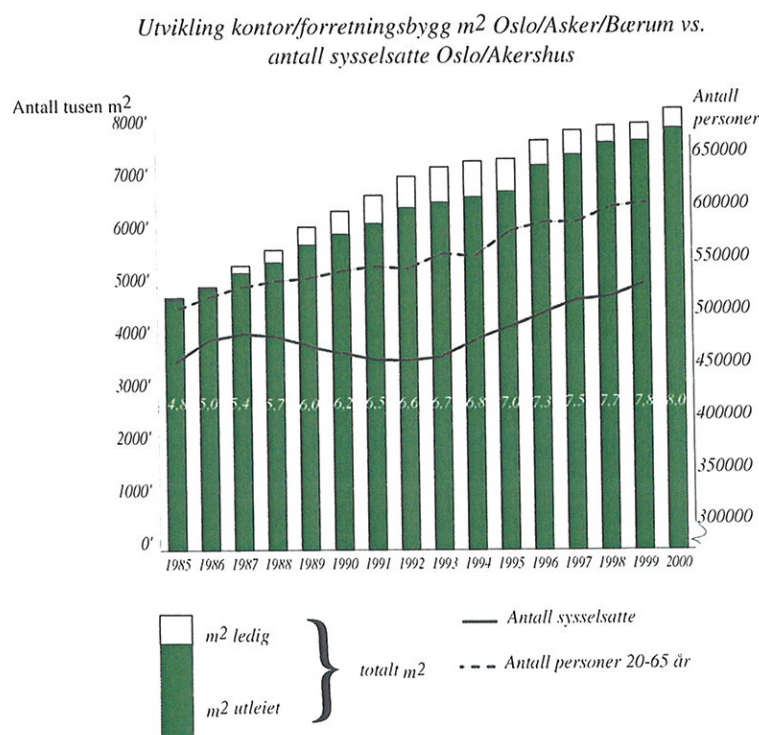
Eiendomsspar har primo 2000 gjort en undersøkelse for å kartlegge tilbuds- og etterspørselssiden for kontorbygg i Oslo, Asker og Bærum. Tilsvarende studier er gjort i årene 1991-1999. Hovedvekt har vært lagt på tilbudssiden, ved identifisering av ledige arealer og arealer under bygging/rehabilitering i forhold til eksisterende eiendomsmasse for de enkelte geografiske del-områder. Tre hovedkilder har vært brukt i kartleggingen:

1. Gjennomgang av annonser i aviser, tidsskrifter og internett fra august 1999 til februar 2000.
2. Visuell inspeksjon ved gatevandring og bilkjøring med kartlegging av mørke/skitne vinduer og "til utleie"-plakater.
3. Samtaler med ca. 140 eiendomsbesittere, meglere og eiendomsforvaltere.

De viktigste konklusjoner av studiet er gitt i det følgende:

Historisk sett større absorpsjon av lokaler enn sysselsettingsveksten isolert skulle tilsi

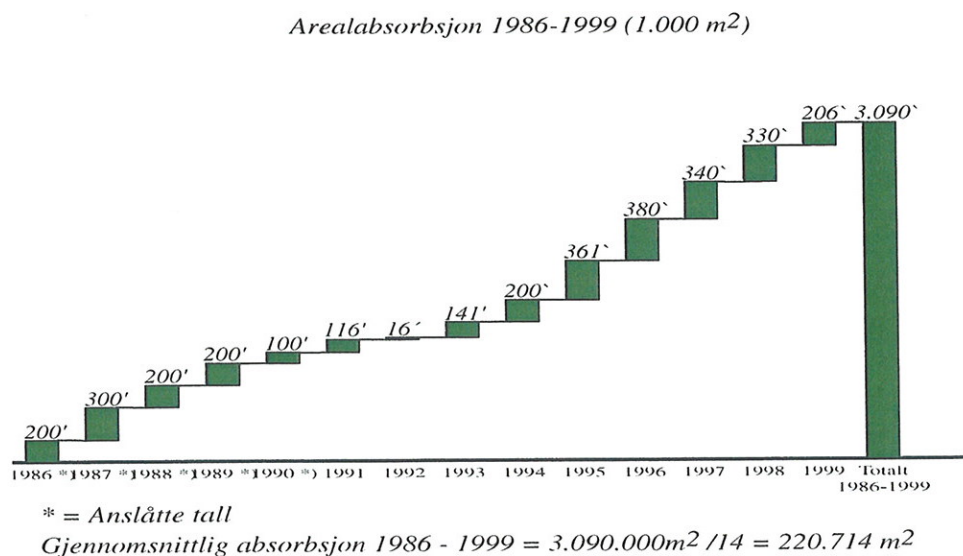
I figuren nedenfor er vist utviklingen av eiendomsmassen i Oslo/Asker/Bærum (venstre akse) og utviklingen i antall sysselsatte og antall personer mellom 20 og 65 år i Oslo/Akershus (høyre akse). Figuren viser at mens eiendomsmassen økte med 67% fra 4,8 mill. m² til 8,0 mill. m² over 16-års perioden, har den registrerte sysselsettingen kun økt med 16% i samme periode (fra 453.000 til 523.000), og antall personer mellom 20-65 år med 19%.

Forutsetter man at markedet var i underbalanse i 1986 (2% ledighet), skulle det, ut fra sysselsettingstallene og uforandret kontorarealbruk, vært en ledighet på 2,5 mill. m² i 1999. De faktiske tall viser en betydelig mindre ledighet, 369.000 m².

Betydelig redusert arealabsorpsjon i 1999

Nedenstående figur viser arealabsorpsjonen i de enkelte år i perioden 1986-1999.

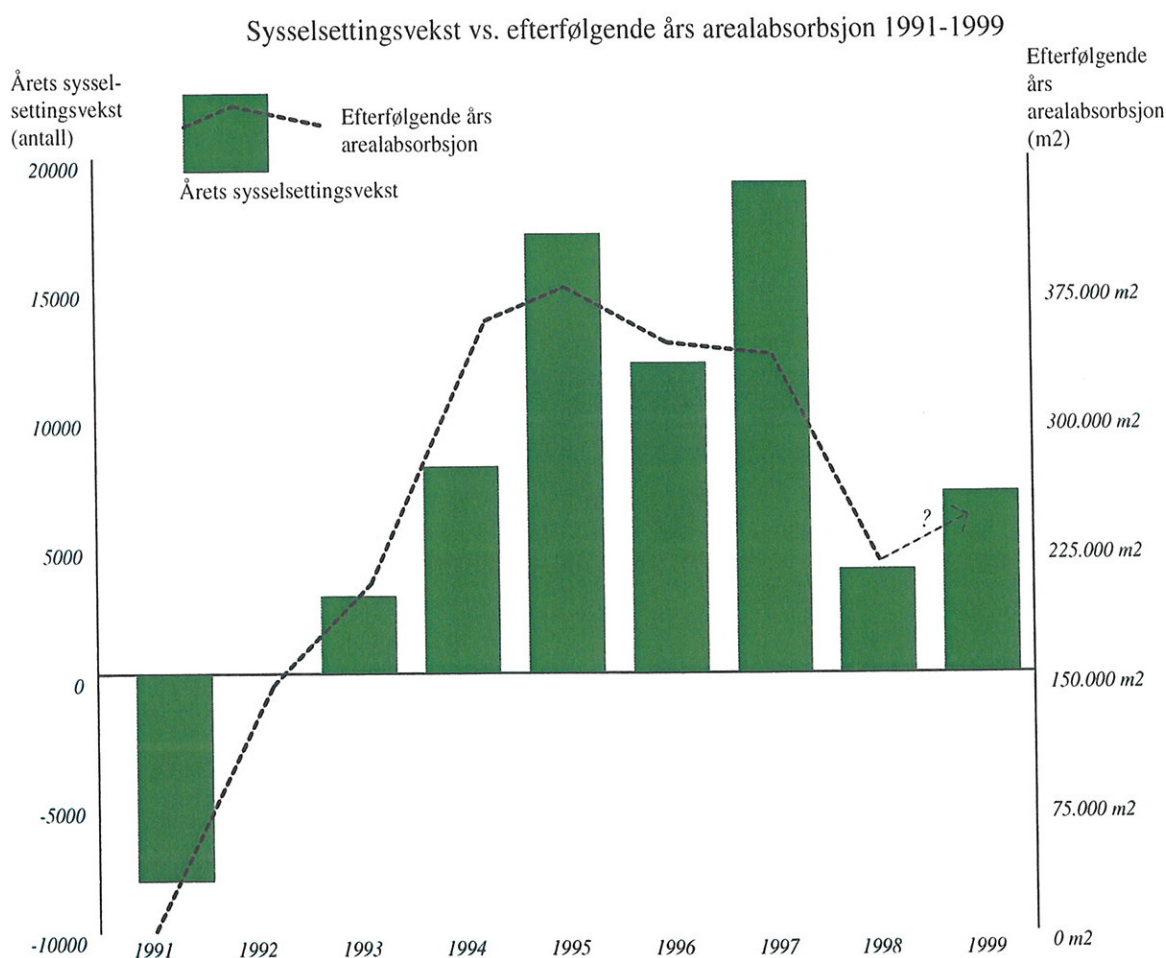
Årene 1986-1989 var preget av høy arealabsorpsjon med et nivå i overkant av 200.000 m² pr. år. Dette skyldtes dels vekst i sysselsettingen og del vridning mot større andel arealforbrukende arbeidsplasser (service/skoler/forvaltning). I lavkonjunkturårene 1990 til 1993 falt absorpsjonen kraftig, til et nivå på i snitt ca. 100.000 m² pr. år. Denne perioden var preget av reduksjon i sysselsettingen.

I årene 1995 til 1998 økte absorpsjonen igjen kraftig, til et historisk rekordnivå på i overkant av 300.000 m² pr. år. Dette skyldes primært vekst i antall arbeidsplasser og fortsatt vridning mot kontorarealforbrukende sysselsetting.

Marginalt økende arealabsorpsjon i 2000

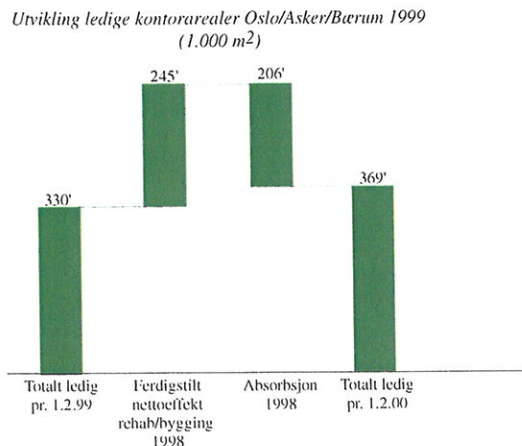
I 1999 ble arealabsorpsjonen redusert med nesten en tredjedel og falt fra 330.000 m² til 206.000 m². Dette skyldes hovedsakelig sterkt nedsatt sysselsettingsvekst i 1998 som i 1999 ga seg utslag i redusert efterspørsel. I 1999 økte sysselsettingen med 7000 arbeidsplasser, nær en dobling fra 1998. Sysselsettingsveksten var imidlertid betydelig lavere enn i perioden 1995-1997, hvor snittøkningen var hele 16.000 arbeidsplasser pr. år. Som figuren nedenfor viser er det god korrelasjon mellom sysselsettingsvekst og det påfølgende års arealabsorpsjon.

I år 2000 forventes i sum at arealabsorpsjonen vil ligge marginalt høyere enn fjorårets 206.000 m², hvilket grovt sett vil samsvare med tilførselen av nye arealer. Vi forventer således konstant eller marginalt redusert arealledighet i år 2000.

Svak økning i ledigheten, til i underkant av 5% av det totale arealet

Situasjonen pr. 1.2.1999 og 1.2.2000 er vist på figuren nedenfor.

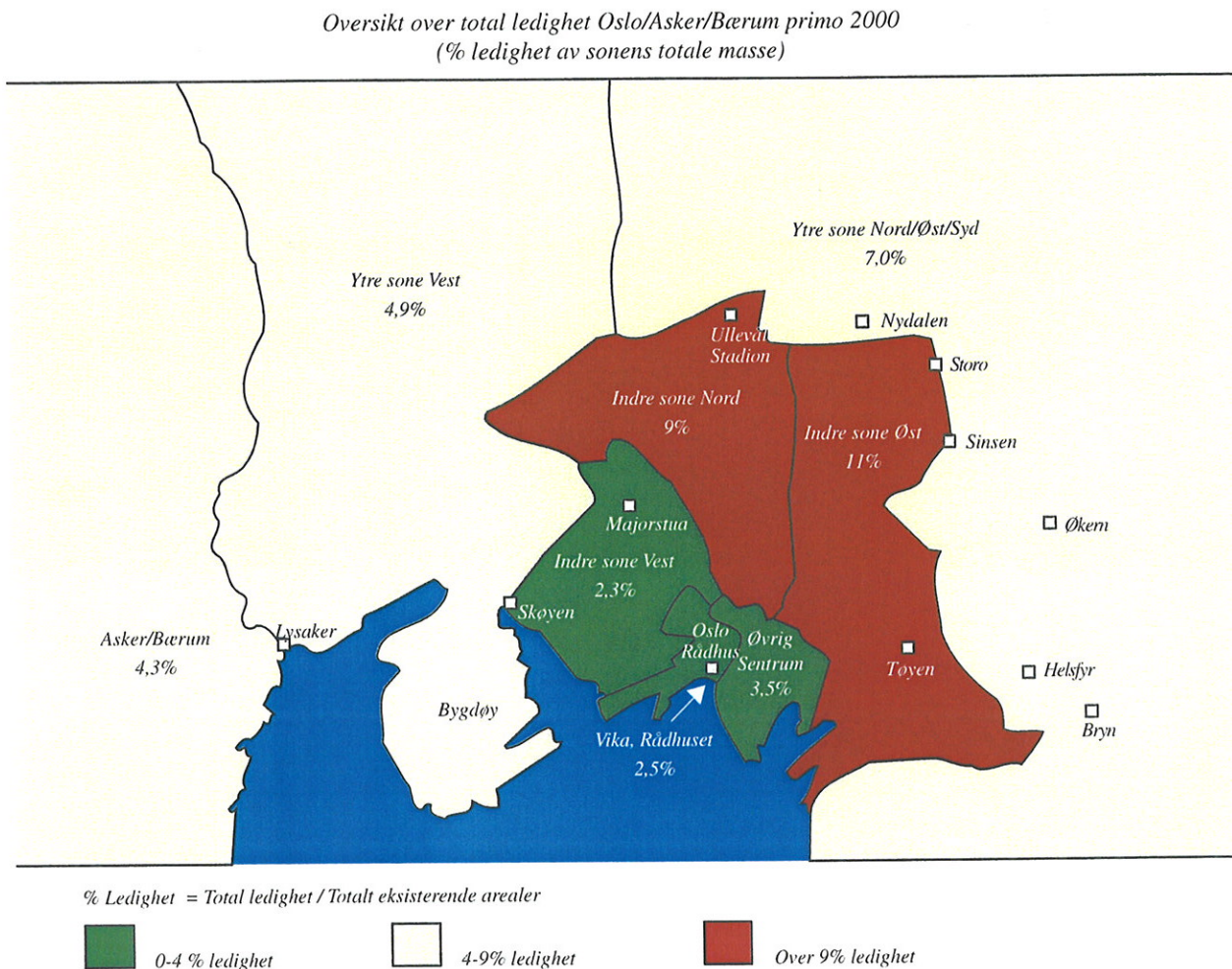

Ledigheten primo 1999 var 330.000 m². I løpet av 1999 ble ytterligere 245.000 m² i form av nybygg- og rehabiliteringsprosjekter ferdigstilt. En absorpsjon i løpet av 1999 på 206.000 m², medførte at ledigheten økte marginalt og utgjør primo 2000 369.000 m² (+ 12%). Dette tilsvarer i underkant 5% av det totale kontorarealet i regionen.

Eiendomsspar har også registrert ledige lager/produksjonslokaler i Oslo og Asker/Bærum, men ikke like grundig som kontorlokalene. I størrelsesorden 110.000 m² lager/produksjonslokaler står ledig, hvilket er en klar økning fra fjoråret. Totalt står således nå en halv million m² næringslokaler ledig i regionen.

Økning i ledigheten i ytre regioner

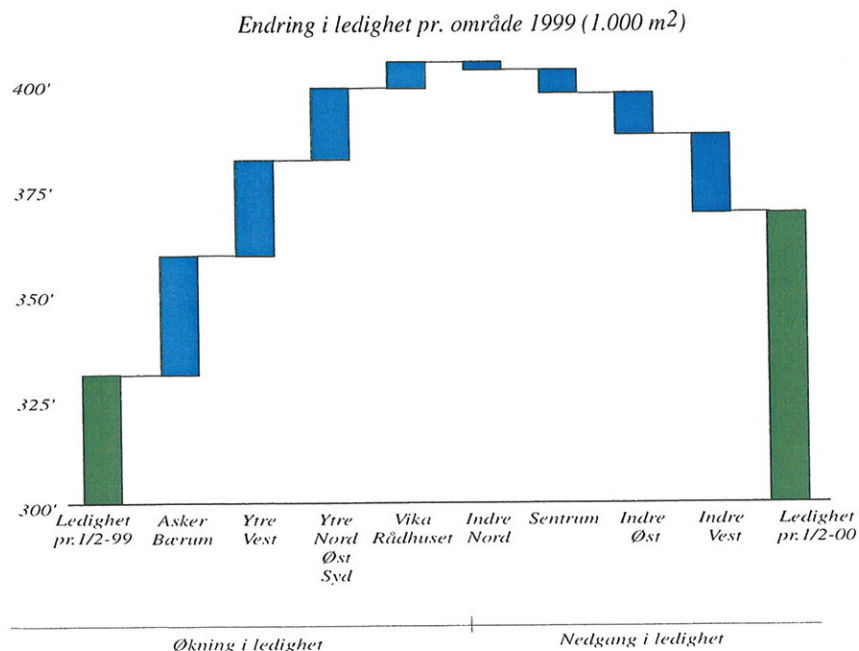
Eiendomsspar har delt Oslo, Asker og Bærum i åtte lokalområder, som illustrert på nedenstående kart:

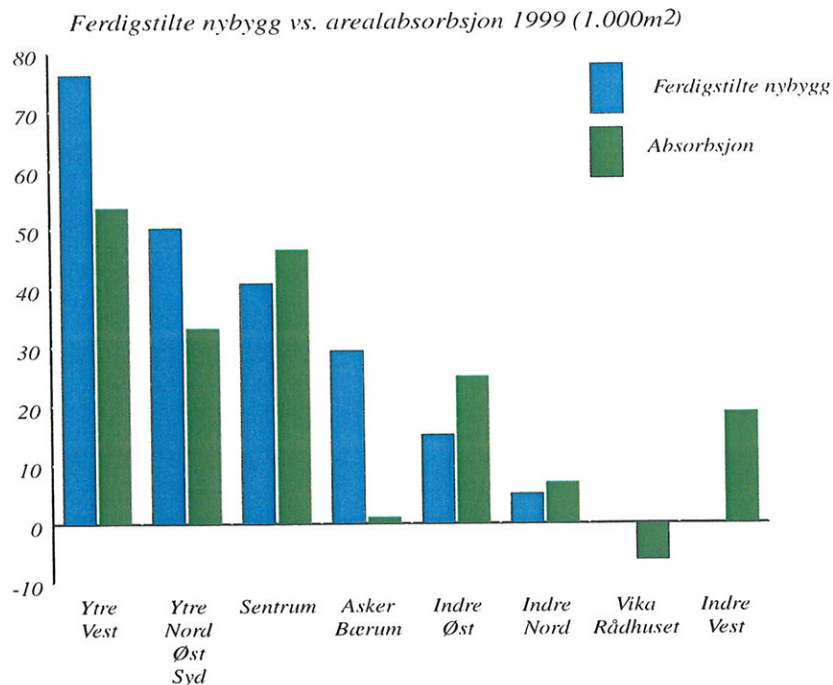
Figuren viser at det primo 2000 var 2,5% ledighet i Vika/Rådhuset og 2,3% ledighet i Indre sone Vest hvilket reelt sett betyr at det var mangel på arealer. Markedet i Sentrum hadde 3,5% ledighet og var således i tilnærmet balanse. I Ytre sone Vest, Asker/Bærum og Ytre Nord/Øst/Syd var det et visst overskudd på arealer med henholdsvis 4,9%, 4,3% og 7,0% ledighet. Høyest ledighet var det i Indre sone Øst (11%) og Indre sone Nord (9%).

I figuren nedenfor er det vist hvordan ledigheten utviklet seg pr. område i 1999. Som det fremgår fant det sted betydelig ledighetsøkning i ytre soner, mens sone Indre Vest (-20.000 m²), Indre Øst (-10.000 m²) og Sentrum (-3.000 m²) viste redusert ledighet.

Den største økningen i ledigheten fra 1999 til 2000 fant sted i Asker Bærum (+28.000 m²), Ytre Vest (+23.000 m²) og Ytre Nord/Øst/Syd (+17.000 m²).

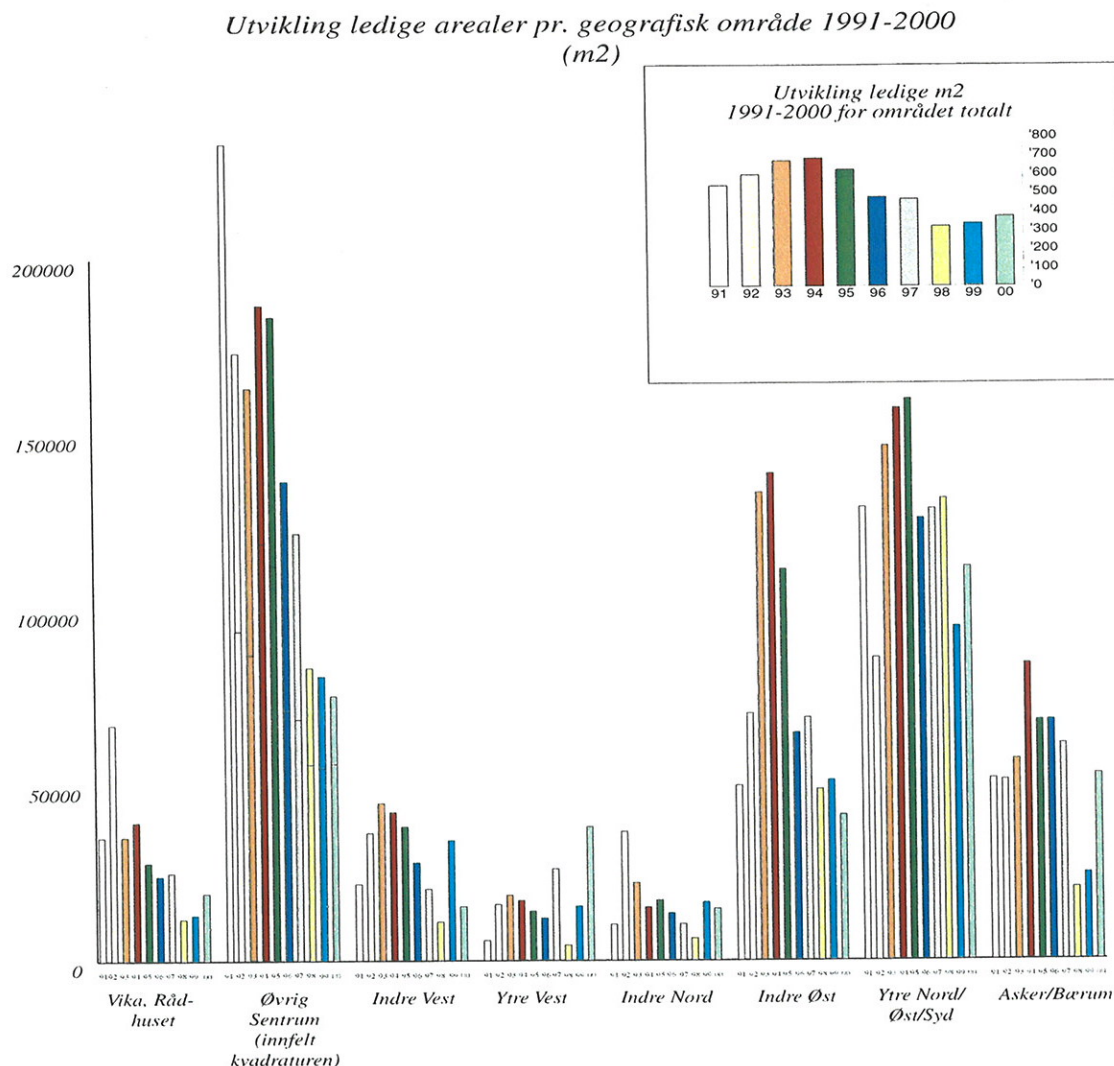
Figuren nedenfor viser ferdigstilte bygg og arealabsorpsjon for de enkelte regioner i 1999.

Som det fremgår av figuren ble Ytre Vest, Ytre Nord/Øst/Syd og Sentrum tilført den største mengde nybygg og absorpsjonen i disse soner var også høy. Absorpsjonen var også høy i Indre Vest. Vika Rådhuset og Asker/Bærum hadde den relativt sett dårligste arealabsorpsjonen.

Figuren nedenfor viser utviklingen i den totale ledighet (inklusive ukurante lokaler) i perioden 1991 - 2000 i de forskjellige soner.

Innfelt utviklingen for området samlet over samme tidsperiode.

Figuren viser at ledigheten gjennom hele perioden har vært lav i området Vika/Rådhuset, Indre og Ytre sone Vest og Indre sone Nord. Øvrig Sentrum har vist en jevn nedgang i ledigheten i perioden, særlig i kvadraturen, mens Indre Øst og Ytre Nord/Øst/Syd generelt har hatt høyere ledighet. Ledigheten i alle de ytre soner økte betydelig i 1999.

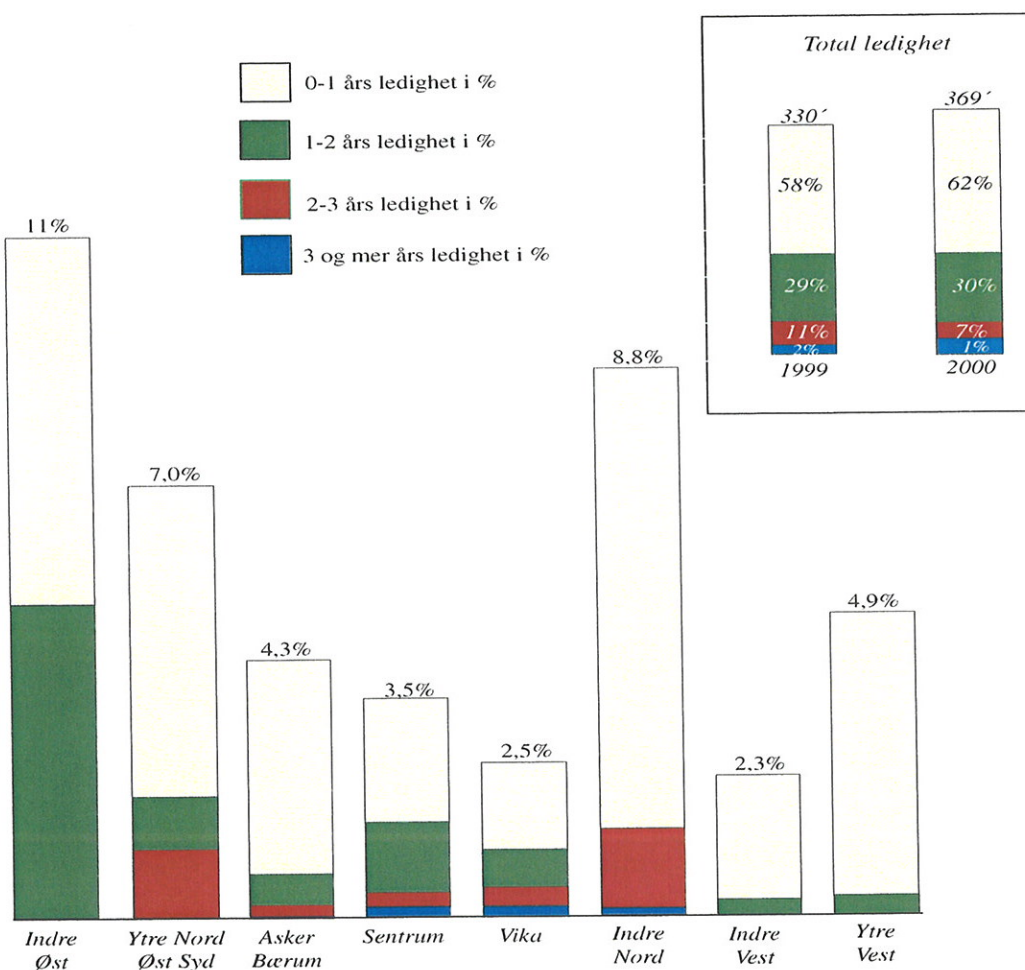
Tilnærmet konstant ledighet av langtidsledige arealer.

140.000 m² ledige arealer har stått ledige i mer enn 1 år, hvilket er tilsvarende som ifjor.

Som følge primært av fjorårets ferdigstillelse av nybygg har imidlertid ledigheten av kurante lokaler (mindre enn ett års ledighet) øket med 20% til 229.000 m². Den totale ledigheten er som nevnt på 369.000 m².

Som hovedfiguren viser, er det fremdeles klart størst relativ ledighet og langtidsledighet i Indre Sone Øst. De vestlige soner har så godt som ingen langtidsledighet.

Total ledighet og langtidsledighet i geografisk område
(% ledighet av sonenes totale masse)

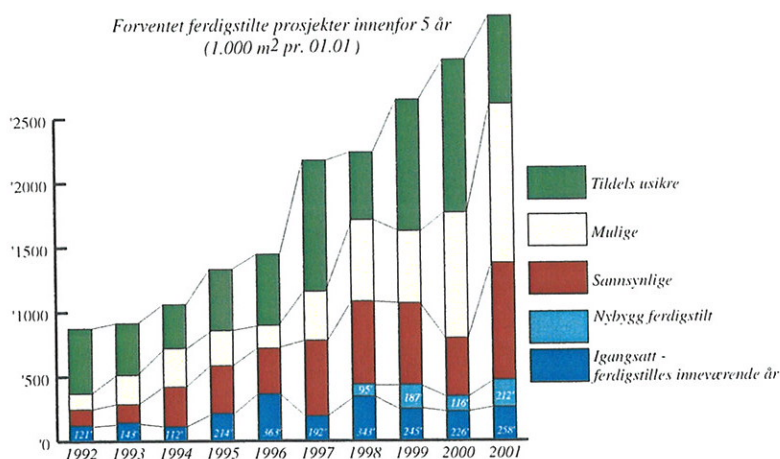

BESKJEDEN ENDRING I LEDIGHETEN I 2000, MEN ANTATT OVERPRODUKSJON GJØR ØKT LEDIGHET FRA ÅR 2001 SANNSYNLIG

Fremdeles økning i antall nybyggingsprosjekter

Eiendomsspar har hvert av de siste fem år kartlagt foreliggende nybyggingsprosjekter og kategorisert dem i fem hovedkategorier:

Igangsatte nybygg:	Igangsatt og ferdigstilt innenfor 1-2 år.
Sannsynlige prosjekter:	Blir sannsynligvis ferdigstilt innenfor 5 år
Mulige prosjekter:	Har 50% sjanse for å bli ferdigstilt innenfor 5 år
Tildels usikre prosjekter:	Har 25% sjanse for å bli ferdigstilt innenfor 5 år.
For hukommelsen:	Regnes ikke sannsynlig at blir gjennomført innenfor 5 år

Utviklingen i nybyggingsprosjekttilfanget for de forskjellige kategorier er vist i figuren under, og viser at prosjekttilfanget har vært konstant økende fra 1992 til 2000. Det totale prosjektpotensialet er igjen økt og utgjør nå 3 millioner m². Figuren ovenfor viser at økningen fra 1999 til 2000 har funnet sted for mulige og til dels usikre prosjekter. Den sannsynlige ferdigstillelsen i den kommende 5-års perioden er konstant i forhold til fjorårets tall.

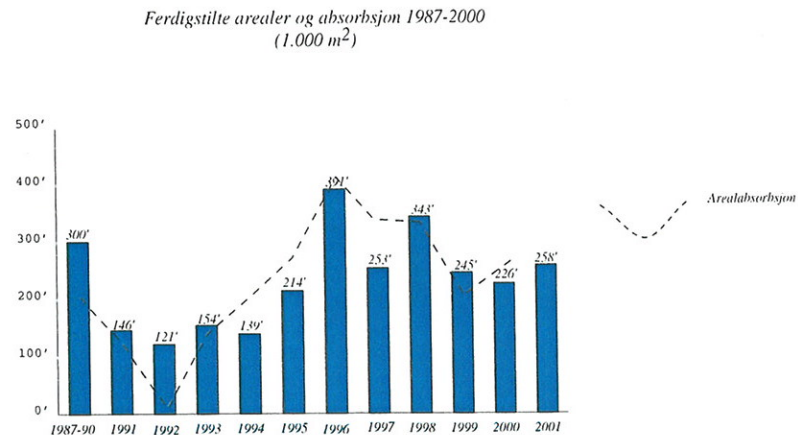
Igangsatte prosjekter for ferdigstillelse i år 2000 er på samme nivå som fjoråret med 238.000 m².

Igangsatte prosjekter med ferdigstillelse i det påfølgende år er imidlertid redusert fra 187.000 m² til

116.000 m². Dette skyldes forskyvning av Telenor Fornebu, byggetrinn 2, 3 og 4 fra år 2001 til 2002 som utgjør 105.000 m².

Ingen stor endring i ledigheten i 2000

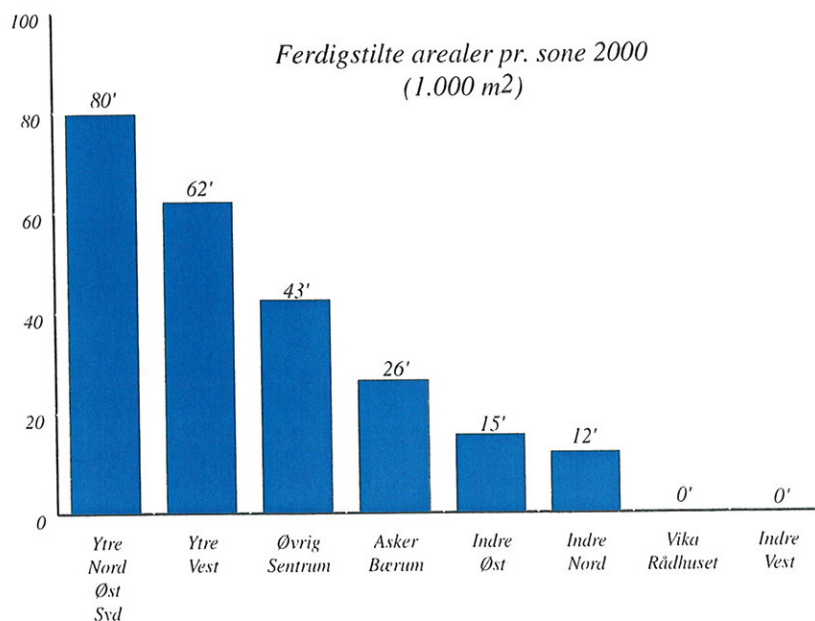
Antall bygg som blir ferdigstilt i år 2000 er altså på nivå med fjoråret og utgjør 238.000 m². Stolpene i figuren nedenfor viser ferdigstilte arealer (inklusive rehabilitering) fra 1987 til og med 2000.

Den stiplede linjen viser den årlige absorpsjon pr. år fra 1987 til og med 1999. Som det fremgår var absorpsjonen i 1987-1992 betydelig mindre enn tilførslen av nye arealer, hvilket førte til stadig økende arealledighet. I 1993 var absorpsjonen lik tilførselen av arealer og ledigheten var konstant. I perioden 1994-1998 absorberte markedet mer arealer enn det som ble tilført og ledigheten ble ved dette redusert fra 10% til 4%.

Markedsabsorpsjonen sank i 1999 med mer enn en tredjedel. Til tross for redusert ferdigstillelse økte derfor ledigheten fra i overkant av 4% av den totale eiendomsmassen til nær 5%. I år 2000 forventes en absorpsjon på nivå med eller marginalt over absorpsjonen i 1999. Da ferdigstillelsesnivået i 2000 vil være omtrent som i 1999, forventes det ingen stor endring i ledigheten i år 2000.

Figuren nedenfor viser hvorledes tilførselen av arealer i 2000 fordeler seg pr. geografisk sone:

Som det fremgår av figuren er det særlig Ytre Nord/Øst/Syd og Ytre Vest som vil få stor tilvekst av arealer i 2000, mens tilveksten i de øvrige soner vil være liten. I disse soner må således forventes fortsatt lav ledighet. I de ytre soner, særlig i Ytre Nord/Syd/Øst, vil ledigheten derimot kunne øke ytterligere.

Nedenfor er opplistet de største prosjekter for ferdigstilling i 2000/2001.

Prosjekter som forventes ferdigstillet i 2000/2001:

Hoffsveien 1	35.000
Fornebu, B1	35.000
Henrik Ibsens gate 10	30.000
Bondi, Asker	22.500
Gullhaug Torg, EDB Fundator.....	22.000
Hoffsveien 70.....	21.000
Nydalen, Utsikten, UPS.....	18.400
Brynsalléen 2, Pecunia	18.000
Vollanveien 30.....	18.000
Brynsalléen 6, Pecunia	17.700
Sannergaten 2-4.....	17.000
Kjørbo 3	17.000
Grefsen Stasjonsområde.....	13.000
Lilleakerveien 2, Eiendomsspar	12.600
Stenersgaten 2	12.500
Gaustadalléen 21, II	12.000
Chr. Kroghs gate 32	10.000
Hausmannsgate 17.....	10.000
Tevlingveien 21	10.000
Diverse mindre prosjekter.....	265.000
Totalt	616.700

Meget betydelig prosjektpotensiale i perioden 2001-2004

Som det fremgår av figuren på side 9, er prosjektpotensialet i 4 års perioden 2001-2004 øket fra ifjor, og utgjør nå tre millioner kvadratmeter.

Forutsetter man at alle sannsynlige prosjekter, 50% av samtlige prosjekter og 25% av tildels usikre prosjekter ferdigstilles i 4 års perioden 2001 til 2004, utgjør dette totalt 1.240.000 m², samme som i fjor.

De største prosjektene er gjengitt i tabellene nedenfor.

(Prosjekter som ikke får innvirkning på kontormarkedet i perioden, f.eks. rendyrkede kjøpesentre/varehus, messehall, statsbygde skoler, Universitetsbibliotek, nytt Rikshospital etc., er ikke medtatt).

Sannsynlige prosjekter ferdigstilt 2001-2004

Bjørvika, NSB	25.000	Grefsen Stasjonsområde	13.000
Gullhaug Torg, Torgbygget	25.000	Lilleakerveien 2, Eiendomsspar	12.600
Lilleakerveien 6, Statkraft	24.000	Skøyen, Bussparkering	12.000
Lysaker Torg, Bygg D+E +F	24.000	Hausmannsgate 23, 25, 27, Thon	10.000
Sørkedalsveien 6, KPMG	21.000	Hausmannsgate 17, NCC	10.000
Strømsveien 108	21.000	Tevlingveien 21	10.000
Sørkedalsveien 9	20.000	Billingsstadsletta/Nesbruveien	10.000
Hoffsveien 10	15.000	Diverse mindre prosjekter	<u>173.125</u>
Philip Pedersens vei 1-17	15.000	Totalt	<u>453.725</u>
Henrik Ibsens gate 9	13.000		

Mulige prosjekter 2001-2004

Østensjøveien 51, Veidir	35.000	Strømsveien 102	23.000
Lakkegt./Vahlsgt.	32.000	Triangeltomten	20.000
Strømsveien 124+128	28.000	Frydenlund	20.000
Økernveien 144-146	28.000	Trimveien	20.000
Hoffsveien 21	25.000	Myrens Verksted	20.000
Pilestredet 56	25.000	Krysset Brobekkvn./Østre Aker vei	20.000
Økernveien 145-147	25.000	Lodalen, Trinn I	20.000
Sandviksveien 182-184	25.000	Lørenveien 64	20.000
Strandveien, Gjensidige	25.000	Nydalsporten	20.000
Breivollveien 25	24.000	Tevlingveien, Byporten	20.000
		Øvrige prosjekter	<u>468.650</u>
		Totalt	<u>973.650</u>

Tildels usikre prosjekter 2001-2004

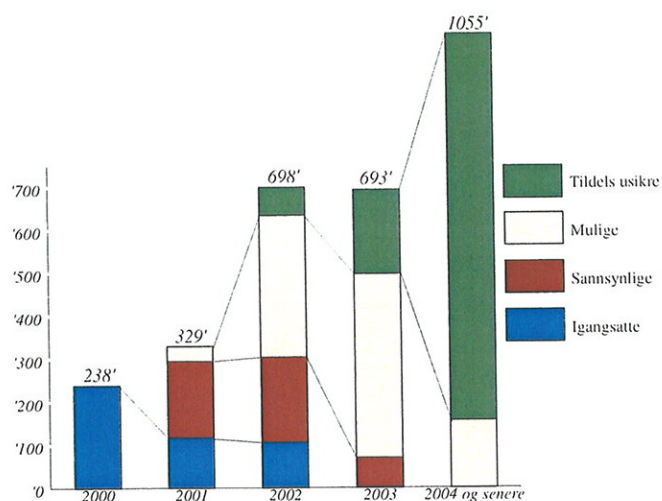
Fornebu, øvrig	150.000	Ole Deviks vei 10, trinn II	23.000
Havnajordet, Avantor	100.000	Østensjøveien 34, trinn III	22.000
Brobekkveien 87	70.000	Enebakkveien 154	20.000
Vestbanetomten	60.000	Karihaugveien 89	20.000
Ullevål Stadion	48.000	Lodalen, trinn II	20.000
Brobekkveien, Dyno	40.000	Nydalen, over ny T-banest.	20.000
Krysset Brobekkvn./Østre Aker vei	40.000	Øvrige prosjekter	<u>377.539</u>
Grorud Nord, NSB	35.000	Totalt	<u>1.185.539</u>
Sandakerveien 111-113	30.000		
Østre Aker vei 61	30.000		
Drammensveien 264	29.000		
Pilestredet Park	25.000		
Brynsalléen 1-7	25.000		

Risiko for økt ledighet

I den følgende figur er vist estimert tidsprofil av forventede prosjekter. Igangsettelse av nybygging er imidlertid til enhver tid avhengig av den økonomiske utvikling og offentlig behandlingstid. Estimatenes er således beheftet med usikkerhet. For eksempel er antall kvadratmeter som faktisk vil bli ferdigstilt i 2000 (240.000 m²) hele 190.000 m² lavere enn våre forventninger på tilsvarende tidspunkt i fjor. Prosjekter forventet ferdigstilt i 2001 er tilsvarende redusert med 90.000 m² og utgjør nå 330.000 m². Den viktigste grunnen til reduksjonen i antatt ferdigstilte prosjekter i år 2000 og 2001 er tidsforskyvelser av Telenors prosjekt på Fornebu, i alt 140.000 m², samt andre tidsforskyvelser.

Som det fremgår estimerer vi betydelig økt ferdigstillelse av arealer fra år 2001. Det er således risiko for ytterligere økt arealledighet fra dette tidspunkt.

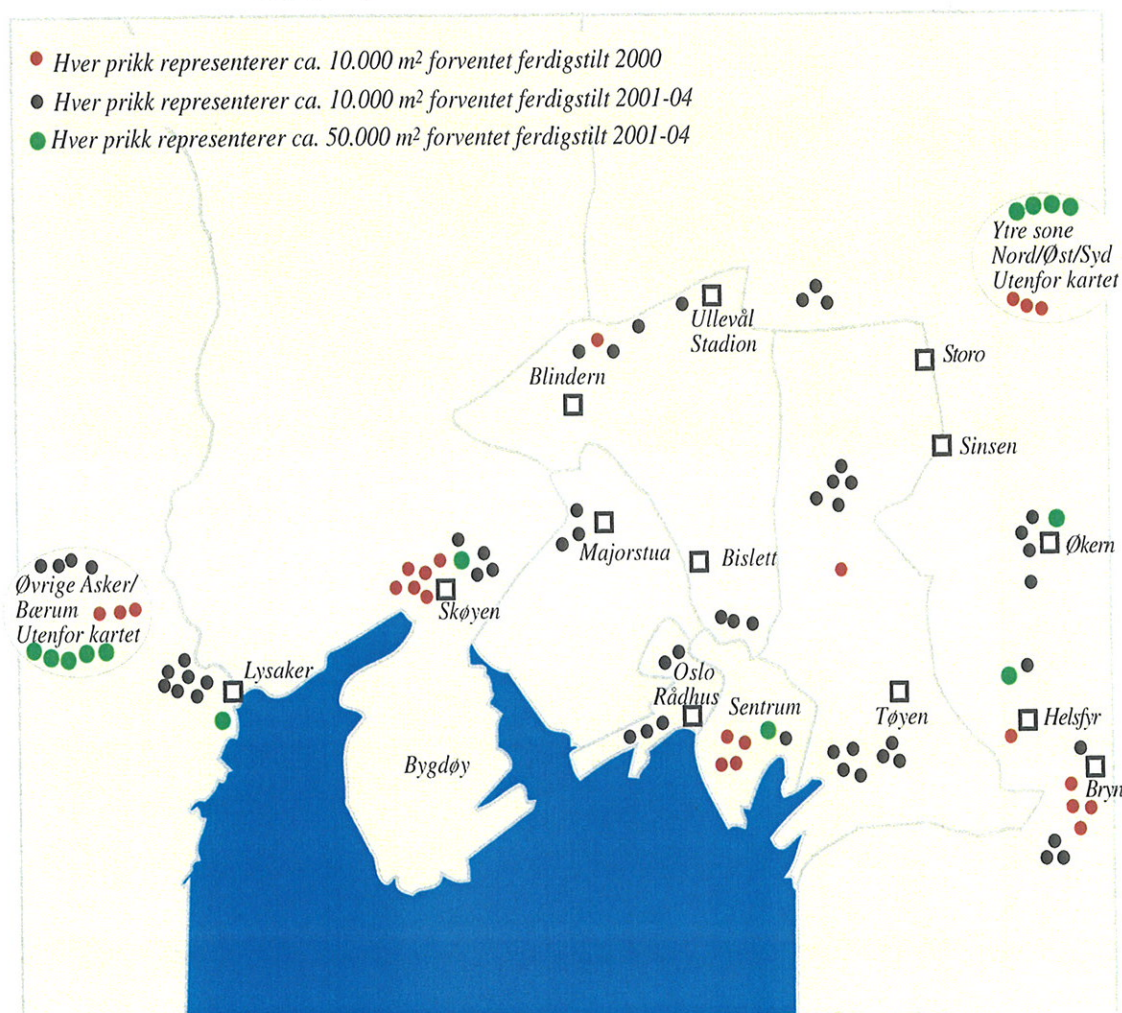
*Tidsprofil for forventet ferdigstilte prosjekter 2000-2004
(1.000 m²)*

Figuren nedenfor viser den geografiske fordelingen av den forventede tilvekst i 2000 og i perioden 2001-04. Som nevnt vil den største tilveksten i 2000 vil komme i sonene Ytre Nord/Øst/Syd (80.000 m²), Ytre Vest (62.000m²) og Øvrig Sentrum (43.000 m²).

Den største tilveksten i perioden 2001-04 ventes i Ytre Nord/Øst/Syd (543.000 m²) og Asker/Bærum (250.000 m²).

Byggeprosjekter som forventes ferdigstilt 2000-2004

Konklusjoner

- ◆ Arealledigheten utgjør 5% av den totale massen. Dette er en økning på 40.000 m² fra i fjor (12%).
- ◆ Økt arealledighet i ytre soner, mens ledigheten i indre soner er lav og tilnærmet konstant.
- ◆ Ingen større endring i arealledigheten forventet i år 2000.
- ◆ Antatt økning i ferdigstilte arealer fra år 2001 innebærer risiko for økt arealledighet fra dette tidspunkt.